

ASPECTELE JURIDICE ȘI PSIHOLOGICE ALE FENOMENULUI VIOLENȚEI DOMESTICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Mariana NISTOR,
 doctorand, magistrul în drept, lector universitar
 Irina BULAT,
 magistrul în psihologie, lector universitar Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată

SUMMARY

This article represents an analyse of juristic and psychological aspects of domestic violence phenomenon in the Republic of Moldova, which was realized on the basis of statistical data, presented by the National Bureau of Statistics and the Ministry of Work, Social Protection and Family, and of normative documents that regulates the activity in this domain.

Keywords: domestic violence (family violence), victim, aggressor.

REZUMAT

Acest articol reprezintă o analiză a aspectelor juridice și psihologice ale fenomenului violenței domestice în Republica Moldova, analiză care a fost realizată în baza datelor statistice, prezentate de Biroul Național de Statistică și de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, și a actelor normative ce reglementează activitatea în acest domeniu.

Cuvinte-cheie: violență domestică (vioență în familie), victimă, agresor.

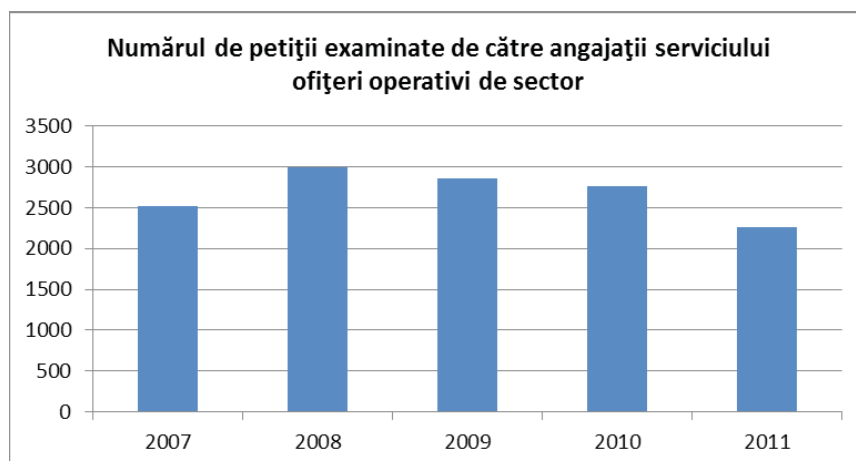
Introducere. Agresivitatea este o parte indisolubilă a naturii umane. Fiind înnăscută, ea are menirea de a asigura capacitatea omului de a se proteja de orice pericol din exterior, care amenință interesele vitale ale acestuia [1]. Atunci când agresivitatea este aplicată în mod inadecvat, ea devine distructivă pentru om. Una dintre aceste forme de manifestare a agresivității este violența domestică.

Violența în familie reprezintă o problemă globală, cu care se confruntă atât Republica Moldova, cât și celelalte țări ale lumii, indiferent de nivelul lor de dezvoltare. Violența domestică se manifestă asupra membrilor familiei fără a ține cont de religie, sex, statut social sau apartenență etnică.

Prevenirea și combaterea acestui fenomen sunt mijloace de protecție a familiei, iar asigurarea respectării principiilor fundamentale ale familiei, precum și realizarea dreptului uman la viață fără violență impun necesitatea intervenției juridice și psihologice.

Rezultate obținute și discuții. În ultimii ani, fenomenul violenței domestice a devenit o problemă care preocupă societatea contemporană în mod deosebit. Acest fapt se explică prin raportarea tot mai frecventă a cazurilor de violență domestică (*graficul 1*) [2].

Graficul 1

Reprezentând o formă de manifestare a agresivității, violența domestică este un fenomen distructiv atât pentru individ, cât și pentru societate. Agresivitatea ca reacție de apărare la orice amenințare a vieții este o parte necesară a naturii fiecărui om, asigurând supraviețuirea individului și a întregii specii. Pe parcursul evoluției societății umane s-a dezvoltat o altă formă de agresivitate, care este caracteristică doar omului. Această formă este rezultatul condițiilor specifice de existență a societății umane și se caracterizează prin lipsa unei necesități reale de aplicare și prin caracterul său distructiv. Formele ei principale de manifestare sînt

uciderea și torturarea cu cruzime, scopul cărora este obținerea satisfacției [1]. În acest mod, agresivitatea dată duce la distrugerea nu doar a victimei și a agresorului ci și, ca urmare, a întregii societăți.

Sarcina de a asigura existența societății revine statului, care este obligat să reglementeze procesele sociale prin norme și legi. Referitor la violența în familie, din istorie se cunoaște că au fost perioade când statele nu doar nu curmau manifestările de violență în familie, ci chiar le susțineau. Spre exemplu, dreptul soțului de a bate soția sau copiii, care reieșea din faptul că el este stăpînul familiei și, prin urmare, stăpînul

vieților membrilor acesteia. Astfel, violența a devenit o normă de existență a societății, ceea ce i-a asigurat menținerea în societate de-a lungul mai multor secole.

Un alt aspect al violenței în familie, ce împiedică lupta cu ea, este dependența de agresor a victimei. Relațiile apropiate dintre victimă și agresor face victima sensibilă față de ultimul. Victima, fiind atașată emoțional de agresor, încearcă să justifice fiecare act de agresiune. După o perioadă scurtă de ameliorare a situației, agresorul aplică repetat violența. Astfel se formează un cerc vicios, din

care victima nu poate să scape de sine stătător.

În majoritatea cazurilor, violența în familie este aplicată asupra femeilor. O altă categorie de victime ale violenței în familie o constituie copiii și bătrânii, câteodată fiind întâlnite și cazuri în care victimă a violenței în familie este bărbatul.

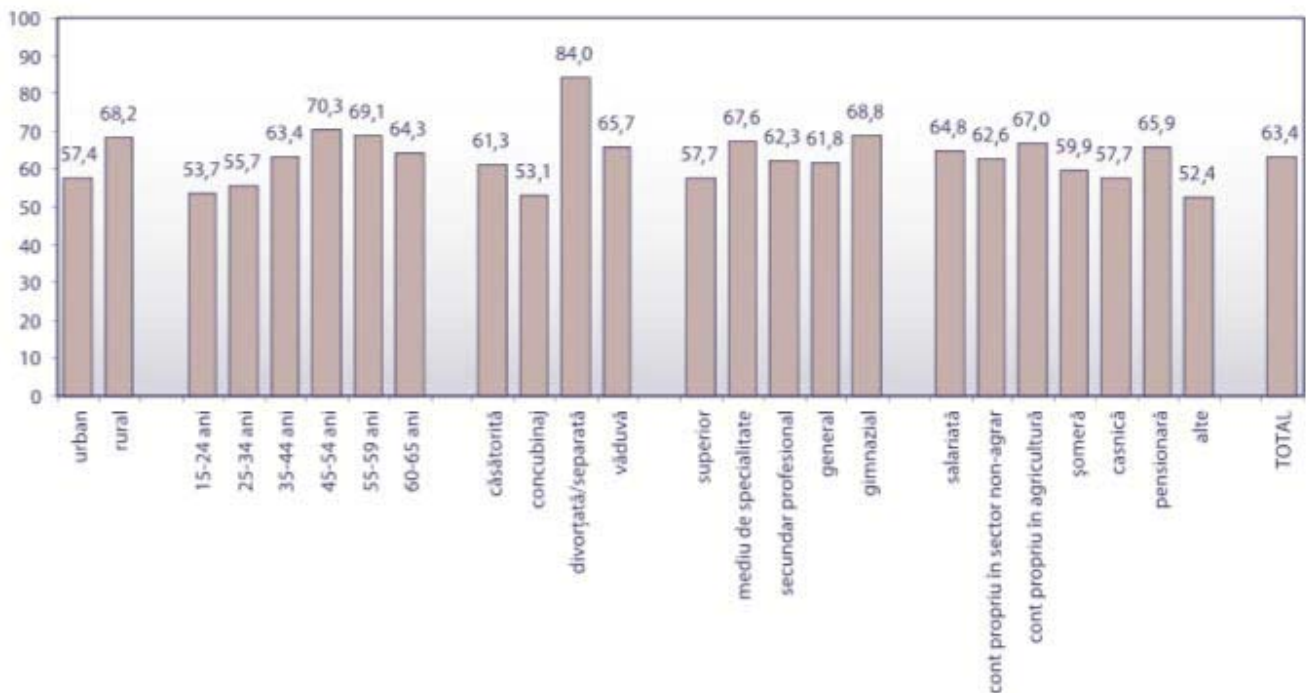
Societatea umană este sursa acelor condiții care înlesnesc apariția și dezvoltarea fenomenului de violență în familie. În Republica Moldova sînt prezenți un șir de factori care, într-o anumită măsură, determină violența domestică. Acești factori sînt: statutul

social și cel economic al victimei, mediul de reședință, nivelul de studii și statutul ocupațional. Este evident că toți acești factori contribuie la victimizarea individului.

Un caz de violență domestică poate fi provocat de mai mulți factori, de aceea ei nu se exclud reciproc. Spre exemplu, persoanele care locuiesc în mediul rural în majoritatea cazurilor nu au studii superioare sau chiar medii și nu sînt angajați în cîmpul muncii. Această situație poate duce la apariția violenței, deoarece victima nu are resursele necesare pentru autoprotejare (graficul 2) [3].

Graficul 2

Rata totală de prevalență a violenței (psihologică, fizică sau sexuală)

În acest context, o importanță deosebită se acordă reglementărilor legale cu caracter național și internațional, la care vom face trimitere în continuare.

Astfel, *Declarația Universală a Drepturilor Omului* [2] din 10 decembrie 1948, în art. 1, pre-

vede că "Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sînt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unele față de altele în spiritul fraternității". Iar în art. 3 prevede că "Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și

la securitatea persoanei sale".

La fel, la 18 decembrie 1979, a fost adoptată *Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei* [3], care este principalul instrument internațional al drepturilor femeilor. Convenția, alături de alte instru-

mente legale, determină drepturile femeilor la o viață fără violență.

Au fost adoptate acte internaționale care prevăd măsuri referitoare la drepturile și libertățile nu doar ale persoanelor adulte, ci și ale copiilor minori. Deosebim, în acest sens, *Convenția cu privire la drepturile copilului*, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 20 noiembrie 1989 [4]. Art. 19 din Convenție dispune că statele-părți vor lua toate măsurile legislative, administrative, sociale și educative corespunzătoare pentru protejarea copilului împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau de abuz fizic sau mental, de abandon sau neglijență, de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv violența sexuală, în timpul cât se află în îngrijirea părinților sau a unuia dintre ei, a reprezentantului sau reprezentanților săi legali sau a oricărei persoane căreia i-a fost încredințat.

Aceste măsuri de protecție vor cuprinde, după cum se va conveni, proceduri eficiente pentru stabilirea de programe sociale vizând acordarea de sprijin necesar copilului și celor cărora le-a fost încredințat, precum și pentru alte forme de prevenire, pentru identificarea, raportarea, retrimiteră, anchetarea, tratarea și urmărirea penală pentru cazurile de rele tratamente – descrise mai sus – aplicate copilului și vor cuprinde, de asemenea, după cum se va stabili, proceduri de intervenție judiciară [4, alin. (2)].

Luând în considerație actele internaționale în care se condamnă violența în familie și impunerea unui șir de obligații statelor-membre în vederea protecției femeilor împotriva violenței, Republica Moldova a ținut să respecte aceste dispoziții și să-și asume respon-

sabilitatea să protejeze drepturile omului și ale tuturor persoanelor care locuiesc în interiorul țării și în afara acesteia.

Astfel, în martie 2007, a fost adoptată *Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie*, intrată în vigoare din 18 septembrie 2008, care prevede că “prevenirea și combaterea violenței în familie face parte din politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o chestiune importantă de sănătate publică” [5].

Mai mult ca atât, violența în familie în art. 2 este definită ca “orice acțiune sau inacțiune intenționată fizică sau verbală, cu excepția acțiunilor întreprinse în scop de autoapărare sau de apărare a altor persoane, manifestată fizic sau verbal, prin abuz fizic, sexual, psihologic, spiritual sau economic ori prin cauzare de prejudiciu material sau moral, comisă de un membru de familie contra unor alți membri de familie, inclusiv contra copiilor, precum și contra proprietății comune sau personale”.

În conformitate cu *Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 09.07.2010, Codul penal al R. Moldova a fost completat cu art. 201¹ “Violența în familie”. Completarea reprezintă o prevedere importantă, care a fost făcută pentru a incrimina faptele săvârșite în interiorul familiei, indicând calitatea specială a subiectului infracțiunii de membru al familiei în raport cu victima infracțiunii. Totodată, victimă a infracțiunii respective poate fi orice membru al familiei făptuitorului. Noțiunea de *membru de familie* este prevăzută la articolul 133¹ din Codul penal al Republicii Moldo-

va, care prevede două accepțiuni diferite, în funcție de lipsa sau prezența conlocuirii făptuitorului și victimei. În sensul conlocuirii se prevăd persoanele aflate în căsătorie, în relații de concubinaj, persoanele divorțate, persoanele aflate în relații de tutelă și curatelă, rudele lor pe linie dreaptă sau colaterală, soții rudelor. În condiția locuirii separate sînt prevăzute persoanele aflate în căsătorie, copiii lor, inclusiv cei adoptați, cei născuți în afara căsătoriei și cei aflați sub curatelă [6].

În acest context, putem afirma că calitatea de membru de familie trebuie să existe în momentul săvârșirii faptei, în caz contrar făptuitorului nu-i va putea fi aplicată răspunderea în temeiul articolului 201¹ Cod penal al Republicii Moldova, însă va putea fi tras la răspundere în baza unor fapte prevăzute la articolele 145, 150, 151, 152, 155 sau altele din Codul penal al R. Moldova, ori la articolul 78 al Codului Contravențional al R. Moldova.

Deși cadrul legal al Republicii Moldova de protecție a victimilor și de tragere la răspundere a agresorilor violenței în familie a suportat schimbări esențiale, aplicarea legislației în acest domeniu se folosește încă în mod limitat. În acest sens, legea incriminează toate formele de violență în familie, inclusiv actele care se soldează cu leziuni ușoare, însă de cele mai dese ori cazurile violenței domestice rămîn a fi percepute drept contravenții administrative. Aceasta rezultă în faptul că agresorii evită tragerea la răspundere penală, iar victimele violenței domestice rămîn în continuare vulnerabile, nefiind protejate.

Din cele expuse mai sus reiese că violența în familie este un re-

zultat al sărăciei care s-a creat în urma politicii economice devafo-rabile a conducerii statului, mani-festându-se prin creșterea numărului de șomeri, limitarea numărului de oameni care au acces la studii, neasigurarea existenței păturilor social vulnerabile. Făcând referire la legislația în vigoare, am ținut să reflectăm cele mai importante pre-vederi legate vizînd violența do-mestică, procedura de soluționare a acestei probleme fiind cu mult mai complexă. Rămîne doar ca statul, prin organele sale abilitate, să monitorizeze, să identifice și să înregistreze raportarea cazurilor de violență, pentru a oferi victime-lor o protecție nu doar la nivel de-clarativ, ci și la nivel de aplicare.

Concluzii. Fiind un produs al existenței societății umane, violen-ța în familie poate fi eliminată doar de om, deoarece este un produs al acțiunilor acestuia. În această or-dine de idei, are posibilitatea de a stopa acest fenomen atît agresorul, care trebuie să-și confrunte latura negativă a naturii sale, cît și victi-ma, care deseori tinde să provoace agresorul la aplicarea acțiunilor violente împotriva sa.

În aceste condiții, statul are menirea de a ține sub control și de a coordona activitatea organelor de urmărire penală, ca acestea să aplice corect sancțiunile prevăzute de legislația în vigoare referitoare la cazurile de violență domestică.

În scopul asigurării respectării drepturilor și libertăților funda-mentale ale omului, și anume con-tra actelor violente, este necesar de a introduce un mecanism bine elaborat de soluționare a proble-melor ce rezultă din violența în fa-milie, cu instructaj corespunzător al cadrelor responsabile.

Soluționarea laturii psihologi-ce a problemei violenței domesti-ce cere pregătirea unor specialiști calificați în domeniul respectiv, care ar putea acorda ajutor psiho-logic atît victimei, cît și agresoru-lui; deschiderea mai multor centre de asistență psihologică și socială a acestora în mun. Chișinău și în raioanele republicii.

Deoarece rădăcinile acestei probleme sînt profund ancorate în însăși conștiința omului, schimba-rea acesteia necesită mult timp și efort continuu.

Referințe bibliografice

1. *Codul penal al Republicii Mol-dova* (adoptat de Parlamentul RM la 18.04.2002) În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74.
2. *Convenția cu privire la drepturi-le copilului*, adoptată de Adunarea Ge-nerală a ONU la 20 noiembrie 1989. Republica Moldova a aderat la această convenție la 12 septembrie 1990, prin Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova nr. 408-XII din 12.12.1990.
3. *Convenția asupra eliminării tu-turor formelor de discriminare față de femei*, adoptată și deschisă spre semna-re de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 34/180 din 18 de-cembrie 1979, intrată în vigoare la 3 septembrie 1981, conform dispozițiilor art. 27(1). Ratificată de Parlamentul Republicii Moldova conform Hotărîrii nr. 87-XII din 28 aprilie 1994. În vi-goare pentru R. Moldova din 31 iulie 1994.
4. *Declarația Universală a Drept-urilor Omului*. Adoptată și proclama-tă de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decem-brie 1948. Republica Moldova a ade-rat la declarație prin Hotărîrea Parla-mentului nr. 217-XII din 28.07.1990. Publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul 1.
5. *Legea nr. 45 cu privire la pre-venirea și combaterea violenței în fa-*

milie, adoptată la 01.03.2007, intrată în vigoare la 18.09.2008. Publicată în Monitorul Oficial nr. 55-56.

6. Фромм Э. *Анатомия челове-ческой деструктивности*. Москва: АСТ, 2010, 624 с.

7. www.mpsfc.gov.md/file/documente-interne/Ordin_Concept_agresori.docx

8. http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Violenta/Raport_violenta_fam.pdf